

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; Dr B. Holwerda, Kantens; A. Janse, Biggkerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Kloosterburen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streekerk, Wollega; Dr Stroom, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Dr D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Psycho-analytische zielszorg en Christendom, II. — Uit de Schrift: Alle dingen werken mede ten goede. (Matth. 14:25.) — Kerkelijk Leven: De motie-Roermond-Venlo. Nogmaals: het invullen van een attestatie. Radio-kerkdiensten. — Even Parkeer: De vastheid der beloften. — Boek v. d. Week: Het Nationaal karakter van het Chr. onderwijs. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Kerk en Socialisme, II. — Vakwetenschap en Praktijk: De betekenis van de Prot. Chr. Centrales en vakorganisaties van patroons voor het kerkelijk, politiek en maatschappelijk leven in ons vaderland, V. — Perschoouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Psycho-analytische zielszorg en Christendom.

II.

Toch hebben we in ons vorig artikel nog niet alle moeilijkheden geschetst, die het optreden van Freud in het kamp van zijn tegenstander veroorzaakte. Enkele van zijn leerlingen wilden op zijn methode voortbouwen, en meenden in zijn systeem onder aanbrenging van naar hun inzicht geoorloofde wijzigingen, ook aan de religie een belangrijke plaats bij de behandeling van zielszieken te kunnen geven.

Waar de voornaamste vertegenwoordigers van deze strooming in Zürich woonden, werd hun streven al spoedig aangeduid als dat van de Zürichse richting. Vooral Jung was daarin een van de meest op den voorgrond tredende figuren. Maar terwijl zij zelf van oordeel waren, dat zij niet met hun meester braken, bleek deze van een ander oordeel. Hij betitelde hen met den naam van afvalligen en verklaarde hun bedrijf voor onwetenschappelijk.

Oogenschoonlijk kwam er dus van de zijde der Zwitsersche psychotherapeuten krachtige hulp voor het oude Christendom opdagen. Psychoanalyse en religie behoeften dus, naar het scheen, geen onverzoonlijke vijanden van elkaar te zijn. Misschien kon het Christelijk denken nu zelfs de waarheidselementen van het systeem van Freud overnemen en deze in een eigen methode van zielszorg verwerken.

Maar in plaats van hulp, blijkt Jungs beschouwingswijze een nieuw gevaar, dat voor dit denken weer andere vragen en moeilijkheden naar voren brengt. In eigen kring dreigt nu verdeeldheid. Er zijn psychotherapeuten, die den Christus ook in hun vak willen dienen, en die in de Zürichse richting belangrijke aanknopingspunten daarvoor meenen te vinden. Maar hoewel er ook bij Jung te leren en te luisteren valt, voor de Christelijke religie als zodanig is er m.i. bij hem geen winst te verwachten. Integendeel, zij heeft van hem alles te duchten. Dit komt, omdat Jung zich een ander beeld van deze religie vormt dan zooals wij haar op grond van Gods Woord kennen. Naar zijn opvatting had het Christendom zich moeten ontwikkelen in de richting van de oude gnosis. Deze gnosis was het, die getracht had de intellectualistische en aesthetische levenshouding van de wereld der heidensch-antieke oudheid te verzoenen met het zich bewust worden van de waarde der menselijke ziel, zooals dit aan het optreden van den Christus te danken zou zijn. Daarin had zij het menselijk leven tot volkomen ontplooiing kunnen brengen. Maar de kerk had in de eerste eeuwen van onze jaartelling in een strijd op leven en dood de gnosis afgewezen. Daardoor waren allerlei waardevolle elementen van de antieke levenshouding verdronken en had de menselijke ziel zich niet meer harmonisch kunnen ontwikkelen. De gevolgen daarvan konden op den

duur niet uitblijven. De menschheid groeide steeds meer in de verkeerde richting uit en daaraan droeg de kerk met haar dogmavorming zeker niet de kleinste schuld. Ook aan haar moest een groot deel van de geestelijke ontreddering van de hedendaagsche wereld worden toegeschreven met al den nasleep van neurosen en gevallen van onbevredigdheid met het leven.

En daarom moet de mensch de wereld weer anders gaan zien. Hij moet haar allereerst aanvaarden als een chaos, waarin goed en kwaad door elkaar gemengd zijn. Wie dit niet erkennen wil en alleen het goede najaagt, verdringt het booze, dat onvermijdelijk is, en ondervindt daarvan de kwade gevolgen. Hij komt niet tot de noodzakelijke bewustwording. Wel beteekent deze bewustwording lijden, een ten offer brengen van het ik, een kruisiging, maar wie door deze diepten is doorgegaan, hervindt zich zelf in de ontwikkeling van al zijn functies, schept een levende synthese, waarin het goede zoowel als het booze zijn opgenomen. God wordt mensch in hem, de volkomen menselijkheid beteekent de vleeschwording van den logos. En de mensch wordt God, kennende het goed en het kwaad. Hij wordt aan Christus gelijk, Wiens kruis ons is geworden het mythische symbool van de zelfontlediging aan de wereld, en Wiens weg van lijden hij ook volgen moet om te komen tot verdieping en verhooging, om te worden een scheppend centrum met magische kracht.

Het behoeft geen nader betoog, hoe ver we hier verwijderd zijn van het Christelijk geloof naar de Schriften. Jung moge zich ontworsteld hebben aan het naturalistisch rationalisme van Freud en het zieleleven breder en dieper verstaan, ook hij verzwaart den strijd van dit geloof, omdat het in hem een ouden vijand ziet herleven, met wien het in de eerste eeuwen na Christus zulk een zwaren strijd heeft moeten voeren. De gnosis is daarom voor hem zoo gevaarlijk, niet slechts omdat zij het terrein van het godsdienstig leven betreedt, maar ook omdat zij daar spreekt in termen, die wel aan de Christelijke religie zijn ontleend, maar waaraan zij vaak een geheel anderen inhoud geeft. Het kan haast niet anders, of in den kring van hen, die zich Christenen willen noemen, dreigt daardoor verwarring en onderlinge verdeeldheid. Tegenover Freud was men het met elkaar eens, dat de consequenties van zijn conceptie leiden moesten tot een absolute verloochening van de geheel eenige betekenis van het Christendom, tegenover Jung daarentegen beginnen de wegen uit elkaar te gaan.

En dit vooral nu Jung in Maeder een zekere correctie vond, die meer nog dan hij zelf gedaan had, den nadruk legt op de betekenis, die de Christus voor de genezing van het verscheurde menschenhart hebben kan. En nu zijn er geloovigen, die Maeder daarom zoo hoog aanslaan, omdat hij in een wetenschappelijke wereld, die zich slechts langzaam losmaakt uit de kluisters der rationalistische alleenheerschappij, den moed had er op te wijzen, dat van het kruis van Christus de kracht tot genezing en wedergeboorte uitstraalt op allen, die den hooger zin des levens zoeken.

En toch is in den grond der zaak ook met Maeder niets gewonnen. Want bij scherp toezien bemerken we tenslotte toch geen principiële verschil tusschen Jung en hem. Ook Maeder ziet de laatste fase van 's menschen ontwikkeling in het opgeven van het ik, waardoor het eigenlijk ware ik, de boven-individuele geest, geboren wordt. Daarop zou ook Christus' Woord geslagen hebben, toen Hij zeide: „De Vader en Ik zijn één”.

En ook hier kan deze geboorte slechts plaats vinden langs den weg van het offer, dat door het ik vrijwillig dient te geschieden. Daarom blijft ook bij Maeder het kruis van Christus slechts een lichtend teken en voorbeeld en verwijst hij den

Ons land schijnt te klein om aan die ongeestelijke tirannie der enkele individuen te ontkomen. Bijna altijd bespeurt ge, dat mannen van betekenis in ons goede Holland even met elkaar in aanraking zijn geweest, soms een oogenblik van hart tot hart geleefd hebben, maar spoedig daarna, door misverstand, ambtsijd en nauwerking van het eigen ik, allengs van elkaar vervreemd, voor elkaar verhoed en ten laatste tegen elkaar in het hornas zijn geraakt.

Dr A. KUYPER, *Confidentie*, pag. 65.

mensch inplaats van naar zijn verbrokenheid, die slechts door de vruchten van Christus' verdiensten aan dat kruis en van Zijn opstanding weer in beginsel hersteld kan worden, naar zijn eigen innerlijk, waarin hij tot de diepste diepten heeft af te dalen, om daar de vonk van het ware leven te vinden, die door aandachtige verzorging tot een innerlijk, verwarmend en stralend vuur ontwikkeld moet worden.

Ook bij Maeder vinden Schrift en Belijdenis dus geen hol voor hun voet. Zijn erkenning van het niet-rationeele beteekent bij hem niet een onvoorwaardelijk buigen voor het gezag van den Bijbel. In hem beluisteren we den vertegenwoordiger der moderne levensfilosofie, die wel met het Christelijk geloof de ongenoegzaamheid van de mechanistische wereldbeschouwing erkent, maar haar eigen weg gaat bij het stellen en oplossen van de groote wereldraadselen. Bij haar beste vertegenwoordigers is er dan nog wel eenige waardeering voor wat het Christendom leert, maar dan alleen voor die elementen daaruit, die in hun gedachtengang verwerkt kunnen worden of omgezet. Het kruis van Christus is daarvoor altijd wel een geschikt object geweest. Maar met het geloof, dat de toorn Gods tegen de zonde der menschheid brandt, dat het bloed van Jezus Christus reinigt van alle zonden, weet, om eenige voorbeelden te noemen, ook de gnostische gedachtenrichting in de moderne levensfilosofieën niets aan te vangen. Tusschen het Evangelie van de kerk aller eeuwen en de interpretatie daarvan door Jung en Maeder blijft de kloof onoverbrugbaar.

...

Ik begon met te zeggen, dat een van de moeilijkste en gewichtigste problemen voor het Christelijk geloof in onze dagen is, dat van de verhouding tusschen de moderne psychotherapie en de Christelijke religie. Om dit aan te toonen, vestigde ik de aandacht op de z.g. psycho-analyse. En dat niet, omdat zij de eenige richting in de zielkunde is, die voor onze beschouwingen belang heeft, maar omdat haar invloed op de hedendaagsche psychologie zoo groot is, dat men deze niet vatten kan zonder inzicht in hetgeen Freud in het licht heeft gesteld. Door haar zijn problemen aan de orde gekomen, die zich tenslotte ook in de andere zielkundige stroomingen herhalen. Leert derhalve het Christendom bij het licht der Heilige Schrift zijn positie tegenover de psycho-analyse duidelijk zien en zijn eigen weg gaan temidden van de vraagstellingen en oplossingen, die deze richting aan de hand doet, dan is hiermee in beginsel ook zijn antwoord gegeven op wat het thans ook nog van andere zijde benaauwt en verwart.

De worsteling van de Christelijke religie met de moderne psychotherapie om het behoud en de handhaving van haar heilsgoederen naar de Schriften, vindt derhalve haar sterkste ontplooiing op het terrein, dat door Freud in de eerste plaats wordt beheerscht. Naar het schijnt, is deze worsteling hopeloos. En het is niet mogelijk er aan te ontkomen. De pogingen tot synthese bleken mislukt. Terwijl een negeeren van de psycho-analyse, die oogenschoonlijk zooveel wetenschappelijk-gefundeerde waarheidselementen